

ANGLICISMS IN ROMANIAN EXPLANATORY DICTIONARIES

Vlad Preda, Assist. Prof., PhD, University of Craiova

Abstract: We have commented on the way Anglicisms are recorded in two Romanian dictionaries, DEX and DEXI, and suggested several solutions for a systematization of the information contained by the lexicographical entry. We have referred to way Anglicisms are selected, while highlighting the absence, in the dictionaries, of certain frequently used Anglicisms.

Keywords: Anglicism, norm, orthographical, orthoepic, adaptation

1. Obiectivele comunicării de față sunt:

- a) de a prezenta unele observații asupra modului în care sunt înregistrate *anglicismele* în dicționarele românești de tip explicativ, cu excepția informațiilor semantice;
- b) de a comenta „selecția” pe baza căreia unii termeni sunt înregistrați, alții, în ciuda unei frecvențe semnificative, nu sunt neînregistrați;
- b) de a oferi unele soluții care să contribuie la sistemizarea înregistrării lexicografice a cuvintelor recente, în mod special, a *anglicismelor*.

2. E obligatoriu ca o nouă ediție a unui dicționar să se bazeze atât pe revizuirea atentă a inventarului lexical preluat din ediția precedentă, cât și pe îmbogățirea acestuia cu noi unități lexicale. Noile ediții ale *DEX*-ului sunt, potrivit titlului lor, „revăzute și adăugite”. Revizuirea noului tiraj al *DEX*-ului din 2012 s-a limitat la notarea sensului peiorativ la toate cuvintele din familia lexicală *țigan* și *jidan*. În ce privește „adăugirea”, de regulă, dicționarele de tip explicativ completează inventarele lexicale ale vechilor ediții cu termeni recenți, a căror frecvență în uz impune introducerea lor.

Dacă autorii noului *DOOM* anunță în prefață adăugarea a 2500 de termeni noi și marcarea lor cu asterisc, termeni importați de diferitele terminologii, mai ales din engleză, autorii *DEX*-ului plasează informația despre 7000 de articole noi pe coperta finală (sau a patra, cum i se mai spune), iar în *DEXI* nu se precizează acest număr.

Autorii ediției a II-a revăzute și adăugite a *DEX*-ului propun două obiective: „punerea de acord a ediției anterioare a *DEX*-ului [...] cu normele ortografice, ortoepice și de punctuație din ediția a II-a a *DOOM*-ului [...] și aducerea la zi a inventarului lexical prin introducerea în lista de cuvinte a termenilor noi, înregistrați în *DOOM*², precum și a definițiilor acelor termeni care aparțin unor domenii de mare interes și de actualitate pentru publicul larg (informatică, finanțe, religie, drept, medicină etc.)” (*Prefață la ediția a II-a*). De ce definițiile termenilor din „domenii de mare interes și de actualitate pentru publicul larg” trebuie aduse la zi? N-au fost bine concepute? S-au schimbat în intervalul atât de mic dintre edițiile dicționarului?

În Prefața la *Dicționarul explicativ ilustrat al limbii române* (Arc & Gunivas, 2007), două dintre obiectivele propuse rețin atenția: „de a **da la iveală** un dicționar explicativ **actualizat**” și „înregistrarea celor mai recente cuvinte pătrunse în limba română” (subl.ns.). *A da la iveală* se folosește în româna actuală cu sensul „a da pe față, a dezvălui, a divulga, a destăinui”. Sensul învechit „a tipări” e aproape scos din uz. Determinantul *actualizat* presupune actualizarea sau aducerea la zi a inventarului unei ediții anterioare a *DEXI*, or nu e cazul. Referirea la cuvintele recente e neclară, din cauza lungimii exagerate a frazei, a coordonării unor gerunzii și a unei construcții complexe, intercalate: „Cuvintele intrate de curând în limbă și care nu au fost adaptate sistemului fonetic românesc, păstrând forma etimonului sau care nu au forme flexionare (în special cele de origine engleză), au fost

considerate ca făcând parte din fondul lexical al limbii române, având tendința de extindere la un număr tot mai mare de vorbitori și, ca urmare a circulației lor în domenii de mare importanță pentru realitățile economice și socioculturale românești, de adaptare fonetică și de încadrare morfologică.” (*DEXI*, VII). Să înțelegem că neadaptarea fonetică și morfologică a unor cuvinte recente determină includerea acestora în fondul lexical al românei? Că acest lucru determină și extinderea lor la un mare număr de vorbitori? Poate e vorba de extinderea utilizării lor de către tot mai mulți vorbitori!

Normele lexicografice după care a fost alcătuit *DEX*-ul sunt superficial prezentate. În schimb, din prefața *DEXI*, luăm cunoștință cu aceste norme. Structura redactării cuvintelor cuprinde: „cuvântul-titlu, transcrierea fonetică (acolo unde este cazul, pentru transcrierea pronunției unor neologisme care au păstrat forma etimonului și nu s-au acomodat limbii române, utilizându-se simboluri din alfabetul stabilit de Asociația Fonetică Internațională), valoarea gramaticală, paranteze de circulație, de domeniu etc., descrierea semantică pe baza unei scheme logice, pornindu-se de la cel mai cunoscut sens către sensurile cu o circulație restrânsă, specifică sau care sunt învechite; fiecare sens conține: definiția, evoluțiile de sens, utilizări stilistice, schimbări gramaticale, construcții fixe. Paragraful final, nonlexical cuprinde indicații privind (atunci când e cazul) silabarea, variante de accent, variante de pronunție, forme flexionare (plural, prezent indicativ), variante lexicale; după bara oblică este indicată etimologia.” Semnalez câteva inadvertențe! „Paranteze de circulație” sunt mai degrabă precizări privind apartenența unui cuvânt la un anumit subsamblu al vocabularului. „Descrierea semantică” este, de fapt, ordonarea sensurilor potrivit gradului de cunoaștere a acestora. „Evoluțiile de sens” nu pot apărea la „fiecare cuvânt”, așa cum precizează autorii. Acestea apar la anumite cuvinte. Dacă paragraful final e „nonlexical”, de ce cuprinde și „variante lexicale”? Cum se știe, bara oblică separă formule alternative ori formule distributive. Cum se justifică folosirea acesteia înaintea indicației etimologice?

DOOM-ul cel nou indică sursele din care au fost preluați termenii noi și motivează subiectiv, dar convingător preferința pentru înregistrarea acestora, în locul ignorării problemei respective. *DEX*-ul nou și *DEXI* nu indică sursele, ci doar motivează înregistrarea lor datorită impactului deosebit al unor domenii (informatică, politologie, comerț, medicină, religie, drept ș.a.) asupra vorbitorilor.

3. Cuvântul *anglicism* înseamnă, potrivit dicționarului românești, „cuvânt sau expresie specifică limbii engleze”. În *DEX*, *DN*, *MDN*, *DEXI* se adaugă precizarea privitoare la neintegrarea *anglicismelor* în sistemul limbii române. În edițiile *DEX*-ului apare și precizarea că acest împrumut e făcut „fără necesitate”. Stoichițoiu consideră că pentru împrumuturile adaptate sistemului limbii române și frecvent utilizate e nepotrivită „calificarea de *anglicism*”. Se referă la termeni precum *fan*, *job*, *hit*, *star*, *stres*, *șort*, *top*.” (Stoichițoiu 2001:81).

Forma grafică și, parțial, cea fonetică a unor *anglicisme* sunt cele din engleză: *background*, *banking*, *brainstorming*, *bypass*, *copy-paste*, *copyrighter*, *crossing-shot* ș.a. În funcționarea morfosintactică însă, mărcile de plural, cele cazuale, articularea, încadrarea verbelor în categoria verbelor cu sufix de indicativ prezent *-ez/-eaz-*, topica postpusă a adjectivelor față de substantivul regent, dublul statut morfologic, substantivizarea, adjectivizarea, locuționalizarea sunt rezultatele adaptării lor: *backgroundul*, *a face banking*, *brainstormingul*, *un bypass*, *copy-paste-ului*, *copyrighterul*, *crossing-shoturi*, *printează* ș.a.

În comunicarea prezentă, voi utiliza *anglicism* pentru împrumuturile mai mult sau mai puțin recente din engleză, indiferent de nivelul adaptării lor la normele limbii române. Dacă delimitarea între „mai mult sau mai puțin recent” e irezolvabilă, etimologia *anglicismelor* e certă. Voi folosi, așadar, cuvântul *anglicism* cu semnificația existentă în dicționarele românești. Am în vedere *anglicismele* necesare, adică acelea care nu au

corespondent românesc sau, chiar dacă au corespondent, sunt mai „economice”, mai elocvente și se bucură de o mai largă circulație decât echivalentele lor românești, existente anterior împrumutării ori „create” ulterior: *stres, clip, grant, master, rating, OK, second hand, banner, brand, lobby, mall* ș.a. De asemenea, am în vedere și *anglicismele* „de lux”, care sunt nejustificate, deoarece concurează fără rost termeni românești: *advertising* „publicitate”, *team* „echipă”, *consulting* „consultanță”, *visiting professor* „profesor invitat”, *cutter* „cuțit”, *drink* „băutură”, *driver* „șofer” ș.a. Resping precizarea din *DEX*, conform căreia *anglicismul* este împrumutat „fără necesitate, de o altă limbă și neintegrat în aceasta”, deoarece atribuie injust caracteristica de inutilitate fenomenului de împrumutare a *anglicismelor*.

În ultimii douăzeci de ani, pătrunderea împrumuturilor din engleză aparținând diferitelor terminologii s-a datorat, în mod evident, necesității de a denumi realități noi, pentru care româna nu avea termeni proprii: *byte, browser, cip, desktop, e-mail, folder, i-pad, link, modem, mouse, scanner, site, a se loga, a se deloga, a reseta, a upgrada* ș.a.

3.1. Următoarele observații se bazează pe analiza modului în care *anglicismele* sunt înregistrate în două dicționare explicative: noul tiraj al *DEX*-ului și *DEXI*. Am în vedere evidențierea raportului dintre principiile lexicografice stabilite de autorii acestor dicționare și înregistrarea acestor cuvinte. Scopul acestor observații este acela de a contribui la sistematizarea înregistrării lexicografice, îndeosebi a *anglicismelor* în dicționarele de tip explicativ.

3.1. Următoarele observații se referă la o serie de inconsecvențe în înregistrarea *anglicismelor*.

3.1.1. La nivel fonetic, adaptarea *anglicismelor* înseamnă o aproximare a pronunțării, adăugând inventarului fonologic românesc unități nespecifice, preluate din engleză, precum cele din cuvintele: *thriller, think-tank, breaking news, advertising, attachment, flashback, forehand, gadget* ș.a. Autorii celor două dicționare, prin indicarea pronunției cu ajutorul unor grafeme din alfabetul fonetic internațional, semnalează faptul că adaptarea fonetică nu s-a produs. Prin forma cuvântului-titlu, se evidențiază faptul că nici adaptarea grafică nu s-a produs: *advertising, afterbeat, after hours, after-shave, agreement, airbag, all right, antidumping, artnapping, babysitter, banner, book-maker, broker, cheeseburger, cocker, dealer, designer, globe-tootter, goalkeeper, hacker, hamburger, kidnapper, outsider, rocker, setter, stripper, trainer* ș.a. Pronunțarea englezească a segmentului final *-er* este transcrisă când „românește”, ca în *DEX* (*-ăr*), la *blazer, charter, cutter designer, driver, flipper, globe-trotter, hacker, hamburger, marker, outsider, over, pager, player, plotter, rapper, remember, rocker, scanner, stripper, trainer* ș.a., când cu grafemul „ə” din alfabetul fonetic internațional, ca în *DEXI*. Inexplicabil este faptul că același segment final, în ciuda rostirii generalizate [*-ăr*], este transcris fonetic [*-er*] în cuvintele: *computer, poster, prompter, server, starter* (transcriere preluată din *DOOM*²) ș.a.

Personal, optez pentru o transcriere fonetică accesibilă celor mulți, acel „compromis între transcrierea științifică [...] și ortografia românească curentă”, cu toate imperfecțiunile unei asemenea transcrieri utilizate în *DOOM*² și în *DEX*.

Locul potrivit parantezelor pentru transcrierea fonetică este, după opinia mea, cel imediat următor cuvântului-titlu, ca în *DEXI*, nu ca în *DEX*, după toate celelalte informații. Transcrierea fonetică a cuvintelor care nu s-au adaptat din punct de vedere fonetic trebuie făcută cu ajutorul literelor din alfabetul românesc, care notează uneori aproximativ sunetele proprii englezei și, rar, acolo unde se impune, cu grafeme din convenția internațională.

3.1.2. Forma grafică a împrumuturilor din alte limbi, inclusiv a *anglicismelor*, rezistă mai bine procesului de adaptare. Prin urmare, adaptarea grafică e ulterioară celei fonetice. Păstrarea grafiei originale evidențiază neechivoc etimonul. Din exemplele de mai sus

(*advertising, after hours, after-shave, advertising, agreement, airbag, all right, antidumping, arnapping* ș.a.) rezultă că, împreună, forma grafică și cea fonetică, redau etimonul englez. Scrierea cu cratimă, cu blanc și sudată într-un singur cuvânt a unor cuvinte compuse nu e precis reglementată în lucrările normative românești, de aceea se întâlnesc două, chiar trei grafii ale aceluiași termen: *after-shave, after shave* și *aftershave*; *after hours* și *after-hours*; *afterbeat* și *after-beat*; *auto-service* și *autoservice*. Nici abrevierea nu beneficiază de o normare unitară, de aceea găsim variante precum: *OK* și *O.K.*, *NATO* și *N.A.T.O.*, *cd-rom* și *CD-ROM* ș.a.

Adaptarea grafică nu s-a produs în cazul cuvintelor *blazer, blister, charter, cutter, driver, flipper, marker, over, pager, player, plotter, receiver, remember, rapper, scanner* ș.a. Oscilarea între grafiile *cd-rom (DEXI) / CD-ROM (DEX)*, *cutter (DEXI) / cuter (DEX)*, *aftershave (DEX, DOOM²) / after-shave (NODEX)*, *afterbeat (DN) / after-beat (MDN)*, *hard-disk (DEXI) / hddisk (DEX)* ș.a. se datorează încercării de adaptare grafică. Cred că un prim semn al acomodării anglicismelor la grafia limbii române constă în reducerea literelor duble care redau consoane în: *antihemoroidal* (< *antihemoroidal*), *apreciator* (< *appreciator*), *antiintelectual* (< *anti-intellectual*), *alomorfism* (< *allomorphism*), *antirenină* (< *antirennin*), *cuter* (< *cutter*), *seter* (< *setter*) ș.a. Tot astfel, și echivalarea grafică a elementului *-logy* cu românescul *-logie*: *apiology* < *apiologie*, *amphibiology* < *amfibiologie*, *asthenology* < *astenologie* ș.a. Și secvențele de litere improprii limbii române (*ph, th*) sunt scrise conform corespondenței românești dintre sunet și literă, fără *-h*: *adiaforetic* < *adiaphoretic*, *anafor* < *anaphor*, *antitifoïd* < *antitiphoid*, *acantoid* < *acanthoid*, *aloterm* < *allotherm*, *artometru* < *arthometer* ș.a. Chiar și variantele ortografice *e-mail* și *email*, *antistres* și *antistress* din *DEXI*, primul, cu variante ortoepice de accentuare [*imeil*] și [*imeil*] date de ambele dicționare, demonstrează încercarea de adaptare grafică și fonetică.

Încă o inconsecvență în scrierea unor *anglicisme*! *DOOM²* introduce în inventarul lexical: *CD, CD-player, CD-ROM, CD-writer*. Opțiunea pentru scrierea cu majuscule a *CD-ROM* e motivată – probabil - de componentul *ROM*, abreviere a enunțului *r[ead] o[nly] m[emory]*. Acești termeni apar și în *DEX*, scriși însă numai cu majuscule: *CD, CD-PLAYER, CD-ROM, CD-WRITER*, contrazicând obiectivul dicționarului de „punere de acord [...] cu normele ortografice, ortoepice și de punctuație din ediția a II-a a *DOOM*-ului” (Prefață la ediția a II-a a *DEX*-ului). Deși în Prefața la *DEXI* se menționează că „au fost respectate recomandările din *DOOM²*”, scrierea *cd-rom* e diferită de cea din *DOOM*, iar celelalte trei cuvinte nu apar.

Consider că toate aceste patru *anglicisme* ar trebui scrise cu litere mici: *cd, cd-rom, cd-player, cd-writer*, deoarece sunt substantive comune care denumesc obiecte, formate prin abreviere, la fel ca *pdf, pps, doc, docx* ș.a.

O observație asupra grafiei cuvântului-titlu. În *DOOM* și în *DEXI*, cuvântul-titlu e scris cu litere mici, în *DEX*, cu majuscule (de aceea, exemplele de mai sus sunt scrise cu majuscule). Optez pentru formula din *DOOM* și *DEXI*, deoarece reproduce forma normală din punct de vedere grafic și din punct de vedere morfologic a cuvântului respectiv. Nu sunt de acord cu scrierea cu majuscule, scriere bine reglementată în lucrări normative și care nu vizează cuvântul-titlu din dicționare (cu excepția, firește, a numelor proprii și a unor abrevieri).

3.1.3. În privința informațiilor despre formele gramaticale, semnalez câteva inconsecvențe.

Informațiile morfologice nu sunt întotdeauna sistematizate. De pildă, la *airbag* și *airbus* apare încadrarea lor în clasa substantivelor neutre și forma nearticulată de plural. Lipsesc însă forma articulată de singular: *airbagul, airbusul* și cea de plural: *airbagurile, airbusurile*. La unele substantive feminine se notează forma de genitiv-dativ singular:

acleistocardiei, aerocistografiei, aerocistoscopiei, aerodentalgiei, amaxomaniei, arterioplastiei, asintaxiei, anorgasmiei, la altele, nu: *acceptanță*. Unele substantive de genul neutru au desinența de plural *-e*: *artefacte, aeroducte, adipoame, amplificere, afidavite* ș.a., altele au desinența *-uri*: *antidumpinguri, artnappinguri, airbaguri, aerlifturi, aerotancuri, after-shave-uri, agreementuri* ș.a.

Adaptarea substantivelor împrumutate din limba engleză la sistemul morfologic românesc se face prin utilizarea acestora cu desinențe de plural românești și cu articole, care fac posibilă încadrarea în categoria de gen. Majoritatea celor care denumesc inanimate sunt încadrate la genul neutru și primesc una dintre cele două desinențe de plural, *-uri*: *deckuri, desktopuri, discounturi, dressinguri, drinkuri, e-mailuri, duty-free-uri, exit-polluri, fast-fooduri, feedbackuri, flashbackuri, forehanduri, gadgeturi, grilluri, harduri, softuri, inputuri, mouse-uri, sms-uri* sau *-e*: *bannere, blistere, chartere, cuttere, flipper, computere, drivere, markere, mastere, pagere, playere, procesoare, promptere, servere, startere, testere, thrillere, toastere*.

Mai rar, acestea primesc desinența *-i*: *hamburgeri, crenvurști, burgeri, hotdogi* (după modelul *cârnați*), *jeanși* (după modelul *pantaloni*), *byți, inchi* (după modelul: *metri, litri, amperi*).

O serie de substantive împrumutate din engleză au în componere formantul *-man*: *chairman, recordmen, superman, yesman, cameraman, tenismen, gentleman, showman* ș.a. Acestea formează diferit pluralul: *recordmeni, supermeni, yesmeni, tenismeni, gentelmeni* vs *cameramani*. Forma de plural în *-meni* este pleonastică, deoarece *men* este, în engleză, pluralul lui *man*, iar *-i* este desinența românească de plural, de aceea, preferabil ar fi pluralul în *-mani*.

Anglicismele care denumesc persoane sunt încadrate, cu puține excepții, la masculin și primesc desinența de plural *-i*: *boy-i, dandy-i, dealeri, brokeri, hackeri, driveri, gay-i, designeri, outsideri, globe-trotteri, manageri, rockeri, rapperi*.

Foarte puține dintre acestea sunt invariabile în raport cu numărul: *homeless, cover-girl, call-girl* sau formează excepții de la cazurile semnalate mai sus: *bestselleruri, megastaruri, superstaruri, VIP-uri*. Există și cazul lui *baby-sitter*, variabil în raport cu genul, la plural: *baby-sitteri / baby-sittere*.

Din dicționare lipsesc formele articulate hotărât ale substantivelor: *background, banking, bypass, e-mail, link, babyschi, babyschilift, babysitter* (masculin și feminin) ș.a.m.d. Deoarece regula articulării acestora (în scris) este dificilă pentru o categorie largă de utilizatori (*show-ul, show-urile, e-mailul, e-mailurile, gay-ul, gay-ii*), forma articulată de singular și de plural a acestor împrumuturi n-ar trebui să lipsească. E adevărat că există o regulă privitoare la atașarea desinențelor, respectiv a articolelor hotărâte, dar aceasta poate fi înțeleasă doar de specialiști.

Cu privire la încadrarea în gen a *anglicismelor*, Monica Ardeleanu Cruceru vorbește despre cvasigeneralizarea desinenței de plural *-uri* și despre prezența desinenței *-e* la substantivele terminate la singular în *-e* (Ardeleanu 2003: 102-103). Fac următoarele precizări. A existat dintotdeauna o permanentă tendință de autosistematizare a limbii, în care analogia are un rol important. Cele două desinențe ale neutrelor, pe care le primesc *anglicismele*, se datorează analogiei formale fie cu celelalte neutre vechi în limbă: *paturi, gemuri, tărâmur, chibrituri, roluri*, fie cu cele terminate în *-(e)r*: *pulovere, ateliere, calorifere, cartiere, fluiere* ș.a. În plus, desinența *-uri*, datorită lungimii în raport cu desinența *-e* și specializării pentru pluralul neutrelor (cu unele excepții), marchează mult mai clar neutrul decât o face desinența *-e*, specifică pluralului la feminine.

Blanca Croitor consideră că „unele substantive de genul neutru primesc desinența *-uri*, pentru că nu se pot combina cu desinența *-e* din motive fonetice [...] În această situație sunt [...] împrumuturi recente terminate în vocală [...] *boogie, brandy, duty-free, one-man*

show, pary, story, talk-show” (n.n. am selectat din lista autoarei anglicisme) (Croitor 2009: 41). Din exemplele mele de mai sus, rezultă că această explicație e parțial adevărată (reamintesc: *deckuri, desktopuri, discounturi, dressinguri, drinkuri, e-mailuri, exit-polluri, fast-fooduri, feedbackuri, flashbackuri, forehanduri, gadgeturi, grilluri, harduri, softuri, inputuri* ș.a.).

Încă o observație: cu cât acomodarea *anglicismului* e mai avansată, cu atât acțiunea regulilor privitoare la alternanțele vocalice sau / și consonantice devine evidentă: *acantoid / acantoizi, acefalogastru / acefalogaștri, ambivert / ambiverți, adipom / adipoame, procesor / procesoare, crenvurst / crenvurști, jeans / jeansi, byte / byți*.

În ce privește scrierea formei articulate hotărât și a celei de plural, se observă diferența între *uz* și *normă*: *big band-ul* și *big band-uri* / *big bandul* și *big banduri*; *desktop-ul* și *desktop-uri* / *desktopul* și *desktopuri*; *e-mail-ul* și *e-mail-uri* / *e-mailul* și *e-mailuri*; *fitness-ul* / *fitnessul* ș.a.

În privința abrevierilor preluate din engleză, Liliana Florina Cojocaru Andronache constată că „siglele [n.n. din engleză] vor fi încadrate într-una din categoriile de gen [...] masculin, feminin sau neutru (pentru română)” (Cojocaru 2010: 236) Toate exemplele sunt însă ale unor sigle de genul neutru: *SUV-uri, WC-uri, GPS-uri, CD-uri, DVD-uri, sms-uri, FBI, NATO, ONU*, la care se pot adăuga alte exemple: *BBC, CD-ROM, EKG, VIP, IQ, LP* ș.a.

O problemă dificilă a gramaticii și a lexicografiei pare a fi acordarea dublului sau simplului statut unor termeni. Și în privința unor *anglicisme*, problema statutului simplu sau dublu nu e rezolvată. Cu dublu statut, adjectival și substantival, sunt înregistrate următoarele *anglicisme*: *antiperspirant, antipruritic, antirachetă, antireumatic, antisudorific, apreciator* ș.a. Deși sunt folosiți adjectival și substantival, termenii *antitifoid, antizimotic, antitrust* sunt înregistrați doar ca adjective, iar *artnapping, kidnapping, antidoping, antidumping, soft, hip-hop, fair-play* doar ca substantive. Se impune verificarea funcționării adjectivale și / sau substantivale a fiecărui termen, urmată de o înregistrare corectă a statutului sau statutelor morfologice.

În ciuda faptului că s-au format multe verbe și colocații după model englezesc, acestea nu apar în dicționarele menționate: *a blura, a da enter, a da click, a da dublu click, a da copy, a da beep, a da like, a da start, a da / a face zoom, a se deloga, a se loga, a forwarda, a manageria, a preseta, a brandui, a rebrandui, a focusa* ș.a. Verbele *a updata* și *a upgrada* sunt înregistrate doar în *DEXI*.

Cele mai multe verbe recent intrate din engleză sunt din domeniul informaticii: *a formata, a clicka / a clica, a downloada, a lista, a se loga, a printa, a starta, a procesa, a scana, a tastea* ș.a. Majoritatea se conjugă la indicativ prezent cu sufixul *-ez / -eaz-*: *listez, formatez, printează, scanează* ș.a.m.d, mai rar, cu sufixul *-esc / -eșt-*: *heckărește, chatuiește* ș.a. Cât privește adaptarea grafică a verbelor, Liliana Florina Cojocaru Andronache pune problema reală a cazurilor de „oscilații la nivelul grafiei, fapt care generează apariția variantelor lexicale” (Cojocaru 2012, 14). E cazul verbelor: *a boot-a / a boota / a buta, a brandui / a brendui, a rebrandui / a rebrendui* ș.a.

Autorii celor două dicționare nu introduc în inventar adjectivele participiale ale acestor verbe: *accesat, blurat, focusat, updatat, upgradat, logat, delogat, forwardat, presetat* ș.a. După opinia mea, toate participiile cu utilizare adjectivală, afirmative și negative (derivate cu *ne-*) trebuie înregistrate.

Atrag atenția asupra inconsecvenței în notarea infinitivului lung. La unele verbe, acesta e înregistrat: *focusare, formatare* la altele nu: *accesare, auditare, stresare* ș.a.

3.1.4. În privința selectării *anglicismelor*, am constatat că nu există preocuparea pentru verificarea frecvenței acestora. Folosirea instrumentelor informatice pentru o asemenea verificare ar conduce, negreșit, la o bună selecție. Astfel, în inventarul

anglicismelor ar fi incluși termeni uzuali, precum: *after-school, all-inclusive, ABS, ATM, ATV, accesat, a blura, blurat, a se loga, a se deloga, folder, search, IT, IT-ist, IQ, hardist, softist, messenger / mess, smartphone, prepay, slide, power-point, videochat, draft, call center, live, DVD, box-office, like, a da like(-uri), vintage, tag, part-time, outdoor, deal* și mulți alții. Orice posibilă explicație pentru modul cum au fost selectați termenii în vederea înregistrării lor e contrazisă de exemple ca următoarele: *smach* e înregistrat, *smartphone*, nu; *call girl*, da, *call center*, nu.

4. CONCLUZII

- a) Înregistrarea *anglicismelor* în dicționarele românești de tip explicativ trebuie să se facă atât în raport cu normele lexicografice, cât și în raport cu uzul acestora, în momentul respectiv.
- b) Adaptarea fonetică reprezintă o reproducere mai mult sau mai puțin reușită a pronunțării englezești, o aproximare a acesteia.
- c) Grafia este cea mai rezistentă la procesul de adaptare a *anglicismelor* la sistemul limbii române. Semnele adaptării acesteia constau în scrierea cu grafeme simple în locul celor duble, renunțarea la grafemul *h* care nu are corespondent fonetic, scrierea sudată în locul celei cu blank sau cratimă între componente etc.
- d) Adaptarea morfologică, ca și cea fonetică, se produce odată cu împrumutarea *anglicismelor*. La substantive, aceasta privește încadrarea în categoria genului, articularea, formarea pluralului. La adjective, desinențele de gen și număr, utilizarea lor adverbială, conversiunea unora în substantive. La verbe, încadrarea în clase de flexiune, în tiparele existente, prin corelări desinențiale, prin alternanțe fonetice.
- e) Trebuie abandonată selectarea subiectivă a *anglicismelor*. Metodele statistice oferite de tehnologiile avansate pot fi aplicate cu succes, în așa fel încât *anglicismele* cu frecvență mare în uz să fie înregistrate.
- f) Trebuie concepute reguli lexicografice ferme, care să stabilească ordinea informațiilor dintr-un articol lexicografic: grafia cuvântului-titlu (solidar, accentuarea), variante grafice (dacă e cazul), pronunțare și silabisire, variante de pronunțare și de silabisire (dacă e cazul), încadrare în clase lexico-gramaticale, indicații privitoare la utilizarea lor corectă, ordonarea și definirea sensurilor, apartenența la un anume subansamblu al vocabularului, etimologia.

SURSE

Dicționar explicativ al limbii române (DEX), ediția a II-a revizuită și adăugită, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2012.

Dicționar explicativ ilustrat al limbii române (DEXI), Chișinău, Editura Arc, Editura Gunivas, 2007.

Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române (DOOM²), ediția a II-a revăzută și adăugită, București, editura Univers Enciclopedic Gold, 2010.

Marcu, Florin, Constant Maneca, *Dicționar de neologisme (DN)*, București, Editura Academiei, 1986.

BIBLIOGRAFIE

Ardeleanu Cruțeru Monica, *Comportamentul morfologic al termenilor din domeniul informaticii*, în *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, București, Editura Universității din București, 2003, p. 99-107.

Cojocaru Andronache, Liliana Florentina, *Asimilarea categoriei de gen a anglicismelor în limbile română și italiană*, în *Limba română. Controverse, delimitări, noi ipoteze*, București, Editura Universității din București, 2010, p. 231-239.

Cojocaru Andronache, Liliana Florentina, *Dinamica adaptării grafice a anglicismelor în presa românească și italiană*, în *Limba română. Direcții actuale în cercetarea lingvistică II*, București, Editura Universității din București, 2012, p. 7-17.

Croit, Blanca, *Dinamica flexiunii substantivale, reflectată în DOOM²*, în *Dinamica limbii române actuale*, București, Editura Academiei Române, 2009, p. 33-59.

Dima, Emanuela, *Vocabularul neologic românesc. Dificultăți de normare*, în *Lucrările primului simpozion internațional de lingvistică*, București, Editura Universității din București, 2008, p. 173-181.

Florea, Anca Natalia, *Formații adjectivale recente – încadrare morfologică în Studii lingvistice. Omagiu profesoarei Gabriela Pană Dindelegan, la aniversare*, București, Editura Universității din București, 2007, p.101-125.

Nevaci, Manuela, *Anglicisme în publicații adresate tinerilor*, în *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale II*, București, Editura Universității din București, 2003, p. 389-395.

Manea, Constantin, *Nou și vechi în împrumutul lexical din limba engleză*, în *Tradiție și inovație în studiul limbii române*, București, Editura Universității din București, 2004, p. 291-301.

Stoichițoiu-Ichim, Adriana, *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influență, creativitate*, București, Editura All, 2001.

Stoichițoiu-Ichim, Adriana, *Asimilarea împrumuturilor englezești: aspecte actuale ale dinamicii sensurilor*, în *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, București, Editura Universității din București, 2002, p. 249-263.